

חולין דף נ"ד

רב יצחק בר שמואל בר מרתא יש לפני רב נחמן, ואמר: דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים. אמר לו רב נחמן, בלשון שבועה, רב היה רגיל להורות שצריכה בדיקה, מ'כפא' ועד אטמא שהיא הירך. ומבררת הגמרא, מהו 'כפא'? אם הכוונה לשל היד, דהיינו עצם רחבה של כתף, יוצא שזה 'כנגד בני מעיים' ומה הוסיף רב? אלא מ'כפא דמוחא' דהיינו מכף הגולגולת וכל החלל אף כנגד הסימנים, עד אטמא.

כשעלה רב חייא בר יוסף, מצא את רבי יוחנן וריש לקיש שישבו ואמרו, דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים. אמר להם: בלשון שבועה, רב היה רגיל להורות שצריכה בדיקה, מ'כפא' ועד אטמא שהיא הירך. אמר לו ריש לקיש: מי הוא זה רב שאומרים לפנינו כל שעה, ואנו לא מכירים אותו! אמר רבי יוחנן, האם אין אתה זכור מי הוא? והלא ראיתי לאותו תלמיד קודם שהלך לבבל שהיה משמש את רבי רבה ורבי חייא, והאלהים! כל אותן שנים ששימש אותו תלמיד, הוא היה יושב ואני עומד שהיה חשוב ממני. ובמה הוא גדול? בתורה ובחסידות. מיד פתח ריש לקיש ואמר, זכור אני, ברם זכור אותו האיש לטוב, שאמרו שמועה מפיו. גרגרת שנמצאה שמוטה ושחוטה, ואין ידוע אם קודם שחיטה נשמטה, כיון שאי אפשר לשמוטה שתיעשה שחוטה³⁷³, היא כשרה. ורבי יוחנן אומר, יחתכנה במקום אחר, ויבדוק: אם דומין מראיהן של חתכים, יש לומר שאף חתך הראשון לאחר עיקור נעשה, והיא טרפה. אמר רב נחמן, לא שנו אלא שלא תפס בסימנים, אבל תפס בסימנים ושחט, אפשר לשמוטה שתיעשה שחוטה.

למדנו במשנה, שהכלל בטרפות הוא: כל שאין כמוה חיה טרפה. ומבארת הגמרא, שמרבים מהכלל את 'שב שמעתתא' שגם הם בכלל הטרפות.

מביאה הגמרא, שהציידים מביתו של יוסף רישבא הצייד, היו צדים את החיה על ידי שהכוה בגיד הנשה, והיתה מתה מכך. שאלו את רבי יהודה בן בתירא,

מכה שממיתה וחיה על ידי סס

373 שאם נשמטה תחלה – היתה יורדת למטה, ושוב אינה נשחטת. רש"י.

האם נחשב לטרפה בהמה שלקתה בגיד הנשה? אמר להם, אין לך אלא מה שמנו חכמים, ולא מוסיפים על הטרפות. עוד מביאה הגמרא שהציידים של רב פפא בר אבא צדו חיה על ידי שירו חץ למטה מן הכליות לחלל, והיא מתה מאליה. באו לפני רבי אבא לשאול אם מותר לשוחטה? אמר להם, וכי להוסיף על הטרפות יש? אין לך אלא מה שמנו חכמים! שואלת הגמרא, והרי רואים שהיא מתה מכך? עונה הגמרא, ששם יכולה לחיות על ידי תרופה.

משנה

ואלו כשרות בבהמה: ניקבה הגרגרת בלא חסרון איסר, או שנסדקה לארכה. עד כמה תחסר? רבן שמעון בן גמליאל אומר: עד כאיסר האיטלקי. נפחתה הגולגולת ולא ניקב קרום של מוח, ניקב הלב ולא לבית חללו. נשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה, ניטלה הכבד ונשתייר הימנה כזית, המסס ובית הכוסות שניקבו זה לתוך זה במקום שהם סמוכים ודפנותיהם הדוקים זה לזה, ניטל הטחול, ניטלו הכליות, ניטל לחי התחתון, ניטלה הרחם, וחרותה שריאותיה נתקשו מחמת פחד מקול בידי שמים. ה'גלודה', שעורה ניטל או מחמת שחין או מחמת מלאכה, רבי מאיר מכשיר וחכמים פוסלים.

גמרא

מביאה הגמרא שנחלקו האם דווקא אלו כשרות. רבי יוחנן אמר, המשנה הקודמת שאמרה 'אלו טרפות' דוקא אלו ולא אחרים, ורבי שמעון בן לקיש אמר, משנתנו ששינינו 'אלו כשרות' דוקא הם. ומבארת הגמרא, שיוצא ממחלוקתם לגבי מה שאמר רב מתנא, 'בוקא דאטמא' דהיינו ראש הקוליא התחובה בחור עצם האליה, שיצא ממקומו טרפה. רבי יוחנן אמר, ממה שהמשנה אמרה 'זה הכלל' ניתן לרבות את מה שאמר רב מתנא שהמקרה דומה לנטולה³⁷⁴, אולם המשנה כתבה 'אלו טריפות' להשמיע שרק אלו טרפות אבל של רב מתנא כשרה. ורבי שמעון בן לקיש אמר, מה שאמר רב מתנא אינו נלמד ב'זה הכלל', משום שאינו

מאיזה משנה ממעטים אחרים

דומה לא לנקב ולא לנפסק, לזה שנינו 'אלו כשרות', אבל של רב מתנא טרפה.

מביאה הגמרא שרבא נחלק על רב מתנא, וסובר שכשיצא ראש הקוליא מהחור שתחוב בו כשרה, אבל אם נפסק גיד שבראשו שמחובר בחור, טרפה. ולהלכה, אם נפסק הגיד כשר, ואם נרקב טרפה.

למדנו במשנה שלרשב"ג חיסרון הוא כשיעור שכיר לא יעמוד בשעת מלאכתו מפני ת"ח משא"כ במביאי ביכורים את גודלו של איסר האיטלקי, משער ב' דינר קורדינאה, והוא כ'פשיטא זוטרתי', ונמצא בין 'פשיטי דפומבדיתא'. אמר רבי חנא פתוראה שהיה שולחני והיו לו מטבעות של אנשים אחרים שהשתכר למחצה, פעם אחת בא אלי החכם בר נפחא, ובקש ממני 'דינרא קורדינאה' לשער טריפה. ורציתי לקום מלפניו ולא הרשה לי, ואמר לי: 'שב בני, שבו! אין בעלי אומניות העוסקים במלאכת אחרים, רשאין לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה שעסוקין במלאכתם'.³⁷⁵ שואלת הגמרא, והרי לגבי מביאי ביכורים שנינו ש'כל בעלי אומניות עומדים מפניהם, ושואלין בשלומן ואומרין להם 'אחינו אנשי מקום פלוני בואכם בשלום'? אמר רבי יוחנן, דווקא שם עומדין לכבדן, כדי שיהו רגילים לבא. אבל מפני תלמידי חכמים אין עומדין.

אמר רבי יוסי בר אבין, בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה, שהרי 'מפניהם עומדין, מפני תלמידי חכמים אין עומדין'. דוחה הגמרא, ששם אם לא יכבדום, נמצא שמכשילים לעתיד שלא ירצו לבוא מפני הטורח.

סלע כיתר מסלע איסר כיותר מאיסר 'עד ולא עד בכלל' אמר רב נחמן, במקום ששיערו חכמים כסלע הוא בסלע מצומצם שנחשב כבר כיתר מכסלע, וכן

לגבי איסר שכשמגיע לשיעור איסר נחשב כיתר מכאיסר. מדייקת הגמרא, מכאן שרב נחמן סובר שמה ששנינו 'עד כאיסר כשרה' 'עד ולא עד בכלל', שכאיסר עצמו טרפה.³⁷⁶ הקשה רבא ממה ששנינו

375 והוא – שולחני היה, משתכר בשל אחרים למחצה, וצריך להזהר ולתת עיניו שם ולהשתדל עם כל העוברים לשאול מה הם צריכים; והכי תניא בתוספתא [בבא מציעא פ"ד מ"ז]: 'המושיב את חבריו בחנות למחצית שכר, אם היה אומן – לא יעסוק באומנותו, לפי שאין עיניו על החנות בשעה שעוסק באומנותו'. רש"י.

376 דעל כרחק 'עד' דמתניתין – אכשרות קאי, והכי קאמר: עד כמה תחסר ונימא אכתי כשרה היא?, וקתני 'עד כאיסר': דאי אטרפות קאי – לא שייך למיתני 'עד' אלא 'כמה תחסר ותהא טרפה?' - כאיסר'. רש"י.

במשנה בכלים, חבל שנותר לאחר שסרגו את המטה בחבלים, עד חמשה טפחים כיון שאינו ראוי לכלום טהור. ולכאורה הכוונה שחמשה כפחות מחמשה. הרי ש'עד ועד בכלל'? אמר לו, הכוונה שחמשה כיותר מחמשה וטמא, שכן יותר מחמש ועד עשר משמש לקשירת קרבן פסח³⁷⁷. עוד שאלו מהמשך המשנה ששנינו, מחמשה ועד עשרה טמא, שהוא חבל שיש לו שימוש. ולכאורה עשרה כלמטה וטמא. הרי ש'עד ועד בכלל'? דוחה הגמרא, שעשרה עצמו כלמעלה.

שברי כלים ששיערו חכמים
שחטמאים אם עומדים בלא סמיכה
עוד שאלו ממה ששנינו במשנה בכלים, כלי חרס דקין או שנשתברו מכלי גדול בין הן ובין שוליהם ובין דופןותיהם אם יושבין בלא סמיכה יש עליהם שם כלי, ואם מחזיקים שמן כדי סיכת קטן טמאים. וכל זה שכשהם שלמים החזיקו עד לוג. ולכאורה הכוונה שאם החזיקו לוג הוא כפחות מלוג ו'עד ועד בכלל'? דוחה הגמרא, לא, לוג כלמעלה. עוד שאלו מסוף המשנה, אם הכלי כשהוא שלם החזיק יותר מלוג ועד סאה, שיעור שבריו ברביעית הלוג. ולכאורה סאה דינה כפחות מסאה? לא, סאה כלמעלה, ושיעור שבריו בחצי לוג. עוד שאלו מהמשך המשנה, מסאה ועד סאתים בחצי לוג. ולכאורה סאתים כפחות מסאתיים ושיעור שבריו כחצי לוג? לא, סאתים כלמעלה ששיעור שבריו בלוג שלם.

כל שיעורי חכמים להחמיר, חוץ
מכגרים של כתמים להקל
שואלת הגמרא, והרי בברייתא שנינו בפירוש לוג כלמטה סאה כלמטה סאתים כלמטה? עונה הגמרא, שבכל שיעורי חכמים מחמירים, שכן אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן, כל שיעורי חכמים להחמיר, חוץ מכגרים של כתמים להקל³⁷⁸. ולכן לגבי כלים פוסקים ש'עד ועד בכלל' כיון שהוא לחומרא. וכאן פוסקים 'עד ולא עד בכלל', שאל"כ ייצא קולא שנכשיר אף בסלע ובאיסר. ומוכח לומר ששם פוסקים להחמיר, שכן לגבי חבל אומרת הברייתא, אף ששנינו עד חמשה טהור, מכל מקום חמשה כלמעלה וטמא. ומה ששנינו ועד עשרה טמא, הוא כלמטה וטמא.

377 זכר לפסח מצרים, דכתיב [תהלים קיח, כו] 'אסרו חג בעבותים [עד קרנות המזבח] וכתוב 'זהיה לכם למשמרת' [שמות יב, ו] - 'ובו משלשלין את המטה' רש"י.

378 שאף על גב ששעורו כגרים בעינן כגרים ועוד. והטעם משום שכתמים עצמן מדרבנן, ודמדאורייתא עד שרואה מגופה, שנא' 'דם יהיה זובה בבשרה'. רש"י.

